

АНТИМОНОПОЛЬНИЙ КОМІТЕТ УКРАЇНИ

РОЗ'ЯСНЕННЯ З ПИТАНЬ ЗАСТОСУВАННЯ ЗАКОНОДАВСТВА У СФЕРІ ДЕРЖАВНОЇ ДОПОМОГИ

04 січня 2018 р.

Київ

№ 1-pp/дд

Антимонопольний комітет України, розглянувши подання Департаменту моніторингу і контролю державної допомоги від 27.12.2017 № 500-01/43 та відповідні матеріали,

ВСТАНОВИВ:

До Антимонопольного комітету України (далі – Комітет) надходять звернення органів влади про надання роз'яснень щодо застосування законодавства у сфері державної допомоги з питання чи поширюється дія положень Закону України «Про державну допомогу суб'єктам господарювання» на відшкодування витрат, пов'язаних із виробництвом сільськогосподарської продукції.

Це роз'яснення підготовлено з урахуванням інформації, отриманої Комітетом від Урядового офісу з питань європейської та євроатлантичної інтеграції Секретаріату Кабінету Міністрів України, Міністерства аграрної політики та продовольства України, Державного агентства рибного господарства України, Проекту технічної допомоги Європейського Співтовариства «Підтримка Антимонопольного комітету України у впровадженні правил державної допомоги».

Закон України «Про державну допомогу суб'єктам господарювання» (далі – Закон) прийнято Верховною Радою України 01.07.2014 на виконання міжнародних зобов'язань України, які виникли, зокрема, внаслідок підписання Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їїніми державами-членами, з іншої сторони (далі – Угода про асоціацію), та Договору про заснування Енергетичного Співтовариства.

Відповідно до пункту 1 частини першої статті 1 Закону державна допомога суб'єктам господарювання (далі – державна допомога) – підтримка у будь-якій формі суб'єктів господарювання за рахунок ресурсів держави чи місцевих ресурсів, що спотворює або загрожує спотворенням економічної конкуренції, створюючи переваги для виробництва окремих видів товарів чи провадження окремих видів господарської діяльності.

Отже, державна підтримка є державною допомогою, якщо одночасно виконуються такі умови:

- підтримка надається суб'єкту господарювання;
- фінансування державної підтримки здійснюється за рахунок ресурсів держави чи місцевих ресурсів;
- підтримка створює переваги для виробництва окремих видів товарів чи провадження окремих видів господарської діяльності;
- підтримка спотворює або загрожує спотворенням економічної конкуренції.

Згідно з пунктом 6 частини першої статті 1 Закону надавачі державної допомоги – органи влади, органи місцевого самоврядування, органи адміністративно-господарського управління та контролю, а також юридичні особи, що діють від їх імені, уповноважені розпоряджатися ресурсами держави чи місцевими ресурсами і ініціюють та/або надають державну допомогу.

Відповідно до пункту 16 частини першої статті 1 Закону ресурси держави – рухоме і нерухоме майно, кошти державного бюджету, інші кошти, що є об'єктом права державної власності, земля та інші природні ресурси, що є об'єктами права власності Українського народу, бюджети фондів загальнообов'язкового державного соціального страхування, щодо яких здійснюється державний нагляд або якими управляють чи розпоряджаються органи влади.

Згідно з частиною першою статті 8 Закону Уповноваженим органом з питань державної допомоги є Комітет, до повноважень якого у сфері державної допомоги належить, зокрема, отримання та розгляд повідомлень про нову державну допомогу від надавачів такої допомоги, визначення належності до державної допомоги заходів з підтримки суб'єктів господарювання за рахунок ресурсів держави чи місцевих ресурсів, оцінювання допустимості державної допомоги для конкуренції.

Частиною другою статті 3 Закону передбачено, що дія цього Закону не поширюється, зокрема, на підтримку у сфері сільського господарства та рибальства.

Під час застосування цієї норми виникає питання щодо видів діяльності, які охоплюються терміном «сільськогосподарське виробництво».

Щодо нормативно-правового регулювання у сфері сільськогосподарського виробництва

Відповідно до статті 1 Закону України «Про стимулювання розвитку сільського господарства на період 2001-2004 років» сільське господарство (сільськогосподарське виробництво) - вид господарської діяльності з виробництва продукції, яка пов'язана з біологічними процесами її вирощування, призначеної для споживання в сирому і переробленому вигляді та для використання на нехарчові цілі.

Згідно з абзацом другим статті 1 Закону України «Про сільськогосподарський перепис» виробники сільськогосподарської продукції – юридичні особи всіх організаційно-правових форм господарювання та їх відокремлені підрозділи, фізичні особи (фізичні особи-підприємці, домогосподарства), які займаються сільськогосподарською діяльністю, передбаченою класифікацією видів економічної діяльності, мають у володінні, користуванні або розпорядженні землі сільськогосподарського призначення чи сільськогосподарських тварин.

Пункт 2.15 статті 2 Закону України «Про державну підтримку сільського господарства України» визначає, що сільськогосподарська продукція (сільськогосподарські товари) – товари, зазначені у групах 1 – 24 Української класифікації товарів зовнішньоекономічної діяльності (далі – УКТ ЗЕД) згідно із Законом України «Про Митний тариф України» (див. додаток до цих роз'яснень), якщо при цьому такі товари (продукція) вирощуються, відгодовуються, виловлюються, збираються, виготовляються, виробляються, переробляються безпосередньо виробником цих товарів (продукції), а також продукти обробки та переробки цих товарів (продукції), якщо вони були придбані або вироблені на власних або орендованих потужностях (площах).

Відповідно до абзацу другого пункту 2.15 статті 2 Закону України «Про державну підтримку сільського господарства України» до сільськогосподарської продукції (товарів) також належать відходи, отримані при виробництві сільськогосподарської продукції (товарів), визначених у групах 1 – 24 УКТ ЗЕД згідно із Законом України «Про Митний тариф України», а саме: органічні добрива (гній, перегній, пташиний послід, а також

полова, бадилля тощо), суміші органічних та мінеральних добрив, у яких частка органічних добрив становить більше 50 відсотків від загальної ваги таких сумішей, а також усе біологічне паливо та енергія, отримані при переробці та утилізації сільськогосподарської продукції (товарів) та їх відходів (біогаз, біодизель, етанол, тверде біопаливо, у виробництві якого була використана сільськогосподарська продукція (її відходи) в розмірі більше 50 відсотків від усієї використаної продукції, електрична енергія, пар, гаряча вода тощо).

Норми цього пункту не поширюються на виробників підакцизних товарів, крім підприємств первинного виноробства, які поставляють виноматеріали (код УКТ ЗЕД 2204 29 - 2204 30).

Відповідно до Класифікатора видів економічної діяльності ДК 009:2010, затвердженого наказом «Про затвердження та скасування національних класифікаторів» Державного комітету України з питань технічного регулювання та споживчої політики від 11 жовтня 2010 року № 457, сільське господарство відноситься до секції «А» сільське господарство, лісове господарство та рибне господарство класифікації видів економічної діяльності.

Секція «А» містить розділ 01 – сільське господарство, мисливство та надання пов'язаних із ними послуг.

Розділ «01» включає такі види діяльності: вирощування однорічних і дворічних культур 01.1 (Вирощування зернових культур (крім рису), бобових культур і насіння олійних культур 01.11; 01.12. Вирощування рису; 01.13. Вирощування овочів і баштанних культур коренеплодів і бульбоплодів; 01.14. Вирощування цукрової тростини; 01.15. Вирощування тютюну; 01.16. Вирощування прядивних культур; 01.19. Вирощування інших однорічних і дворічних культур), 01.2. Вирощування багаторічних культур (01.21. Вирощування винограду; 01.22. Вирощування тропічних і субтропічних фруктів; 01.23. Вирощування цитрусових; 01.24. Вирощування зерняткових і кісточкових фруктів; 01.25. Вирощування ягід, горіхів, інших плодових дерев і чагарників; 01.26. Вирощування олійних плодів; 01.27. Вирощування культур для виробництва напоїв; 01.28. Вирощування пряних, ароматичних і лікарських культур; 01.29. Вирощування інших багаторічних культур), 01.3. Відтворення рослин (01.30. Відтворення рослин), 01.4. Тваринництво (01.41. Розведення великої рогатої худоби молочних порід; 01.42. Розведення іншої великої рогатої худоби та буйволів; 01.43. Розведення коней та інших тварин родини конячих; 01.44. Розведення верблюдів та інших тварин родини верблюдячих; 01.45. Розведення овець і кіз; 01.46. Розведення свиней; 01.47. Розведення свійської птиці; 01.49. Розведення інших тварин), 01.5. Змішане сільське господарство (01.50. Змішане сільське господарство), 01.6. Допоміжна діяльність у сільському господарстві та післяурожайна діяльність (01.61. Допоміжна діяльність у рослинництві; 01.62. Допоміжна діяльність у тваринництві; 01.63. Післяурожайна діяльність; 01.64. Оброблення насіння для відтворення), 01.7. Мисливство, відловлювання тварин і надання пов'язаних із ними послуг (01.70. Мисливство, відловлювання тварин і надання пов'язаних із ними послуг).

Відповідно до статті 266 Угоди про асоціацію положення цієї частини («Державна допомога») мають застосовуватися до товарів і тих послуг, які зазначені у додатку XVI до глави 6 («Заснування, послуги та електронна торгівля») розділу IV цієї Угоди, відповідно до взаємопогодженого рішення щодо доступу до ринку, за винятком товарів, які підпадають під дію додатка 1 до Угоди СОТ про сільське господарство та інших субсидій, які підпадають під дію Угоди про сільське господарство.

Відповідно до вищезгаданої статті положення про державну допомогу не застосовуються до продукції, охопленої додатком 1 до Угоди СОТ про сільське господарство (див. додаток до цих роз'яснень).

У конкретному випадку додаток 1 до Угоди визначає сільськогосподарську продукцію з посиланням на гармонізовану систему класифікації продуктів (код ГС), і це визначення охоплює не тільки основні сільськогосподарські продукти, такі як пшениця,

молоко та живі тварини, але продукти, отримані з них, а саме: хліб, вершкове масло та м'ясо, а також всі перероблені сільськогосподарські продукти: шоколад та ковбаси. Покриття охоплює також вина, спиртні напої та тютюнові вироби, волокна, такі як бавовна, вовна та шовк, а також сирі шкури тварин, призначені для виробництва шкіри.

У законодавстві ЄС питання державної допомоги в сільському господарстві врегульовано Регламентом (ЄС) № 1307/2013 Європейського Парламенту та Ради від 17 грудня 2013 року щодо встановлення правил прямих виплат власникам сільськогосподарських підприємств за схемами субсидування Єдиної аграрної політики, який скасовує Регламент Ради (ЄС) № 637/2008 та Регламент Ради (ЄС) № 73/2009. Вказаним Регламентом (пункт «с» статті 4) визначається поняття «сільськогосподарська діяльність» (agricultural activity), а саме:

виробництво, розведення або вирощування сільськогосподарської продукції, включаючи заготівлі, доїння, виведення худоби та додержання тварин для сільськогосподарських цілей;

обслуговування сільськогосподарської території, що робить її придатною для випасання або вирощування без проведення підготовчих дій, які виходять за межі звичайних сільськогосподарських методів та механізмів, на основі критеріїв, визначених державами-членами у рамках, встановлених Комісією, або здійснення мінімальної діяльності, визначеної державами-членами, на сільськогосподарських територіях, що природно підтримуються у стані, придатному для випасання або вирощування.

Крім того, у пункті «d» статті 4 цього Регламенту наводиться визначення поняття «сільськогосподарська продукція», що означає продукцію, перелічену в додатку I до Договору про Європейський Союз та Договору про функціонування Європейського Союзу, за винятком рибопродуктів, а також бавовни.

Необхідно також звернути увагу на положення Регламенту Ради (ЄС) № 1308/2013 від 17 грудня 2013 р., яким встановлюється спільна організація сільськогосподарських ринків і специфічні положення для деяких сільськогосподарських продуктів (Єдиний регламент Організації «Спільного ринку»). Зокрема, стаття 211 визначає застосування статей 107 – 109 Договору про функціонування ЄС до виробництва та торгівлі сільськогосподарськими продуктами. Так, пунктом 2 статті 211 цього Регламенту визначено, що в порядку виключення з пункту 1 статті 107 – 109 Договору про функціонування Європейського Союзу не застосовуються до платежів, зроблених державами-членами, у тому числі:

заходи, передбачені цим Регламентом, які частково або повністю фінансуються Союзом;

статті 213 – 218 цього Регламенту, що регулюють питання національних виплат на бджільництво, національних виплат на дистиляцію вина у кризових ситуаціях, національних виплат для забезпечення продуктами дітей, національних виплат на горіхи.

Крім цього, статтею 6 «Зобов'язання стосовно національної підтримки» розділу IV Угоди про сільське господарство СОТ визначено, що зобов'язання зі зменшення національної підтримки, які містяться в частині IV його Розкладу, застосовуються до всіх його видів національної підтримки на користь виробників сільськогосподарської продукції, за винятком національних заходів, які не підлягають зменшенню за критеріями, зазначеними в цій статті й додатку 2 до цієї Угоди.

При цьому додаток 1 до Угоди СОТ про сільське господарство не відносить до сільськогосподарської продукції (товарів) відходи, отримані при виробництві сільськогосподарської продукції (товарів), а саме: органічні добрива (гній, перегній, пташиний послід, а також полову, бадилля тощо), суміші органічних та мінеральних добрив, у яких частка органічних добрив становить більше 50 відсотків загальної ваги таких сумішей, а також усе біологічне паливо та енергія, отримані при переробці та утилізації сільськогосподарської продукції (товарів) та їх відходів (біогаз, біодизель, етанол, тверде

біопаливо, у виробництві якого була використана сільськогосподарська продукція (її відходи) в розмірі більше 50 відсотків усієї використаної продукції, електрична енергія, пар, гаряча вода тощо, як це передбачено абзацом другим пункту 2.15 статті 2 Закону України «Про державну підтримку сільського господарства України».

Разом з тим, відповідно до статей 262 та 264 Угоди про асоціацію, та з урахуванням повідомлення Європейської комісії «Керівні принципи державної допомоги з охорони навколишнього середовища та енергетики на 2014-2020 роки» (2014 / С 200/01), дія Закону буде поширюватися на надання державної допомоги суб'єктам господарювання, які здійснюють виробництво органічних добрив (гною, перегною, пташиного посліду, а також половини, бадилля тощо), суміші органічних та мінеральних добрив, у яких частка органічних добрив становить більше 50 відсотків загальної ваги таких сумішей, а також усього біологічного палива та енергії, отриманих при переробці та утилізації сільськогосподарської продукції (товарів) та їх відходів (біогаз, біодизель, етанол, тверде біопаливо, у виробництві якого була використана сільськогосподарська продукція (її відходи) в розмірі більше 50 відсотків від усієї використаної продукції, електрична енергія, пар, гаряча вода тощо).

Отже, у разі надання державної допомоги суб'єктам господарювання, які здійснюють виробництво вищезазначеної продукції, така державна допомога має бути оцінена на допустимість для конкуренції у порядку, встановленому Законом.

Щодо нормативно-правового регулювання у сфері рибальства

У національному законодавстві України рибальство включене до сфери сільськогосподарської продукції.

Частиною першою статті 1 Закону України «Про особливості страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою» передбачено, що сільськогосподарський товаровиробник – юридична особа незалежно від організаційно-правової форми, яка займається виробництвом сільськогосподарської продукції та/або розведенням, вирощуванням та виловом водних біоресурсів у внутрішніх водоймах та її переробкою на власних чи орендованих потужностях, у тому числі з власновиробленої сировини на давальницьких умовах, та здійснює операції з її постачання.

Розділ 03 УКТ ЗЕД «Рибне господарство» включає діяльність у сфері рибальства (група 03.1) та рибництва (група 03.2), що полягає у використанні запасів морського середовища та прісних вод з метою вилову риби або збирання ракоподібних, моллюсків та інших морських організмів (водних культур, перлів, губок тощо).

Відповідно до статті 1 Закону України «Про рибне господарство, промислове рибальство та охорону водних біоресурсів» рибальство - добування водних біоресурсів у рибогосподарських водних об'єктах.

Відповідно до статті 410 Угоди про асоціацію сторони підтримують ініціативи, зокрема взаємний обмін досвідом та надання підтримки, з метою забезпечення впровадження політики сталого рибальства, що ґрунтується на пріоритетних напрямках в acquis ЄС у цій сфері, зокрема:

а) управлінні водними живими ресурсами, рибальськими зусиллями та технічними заходами;

б) перевірці й контролі рибальської діяльності шляхом використання необхідного обладнання для спостереження, зокрема системи моніторингу суден, а також на розбудові відповідних адміністративних та судових структур, здатних застосовувати належні заходи;

с) узгодженому зборі даних про вилов, вивантаження, флот, біологічні та економічні дані;

д) управлінні риболовними потужностями, в тому числі функціонуючим реєстром риболовного флоту;

е) вдосконаленні ефективності ринків, зокрема шляхом просування організацій виробників, надання інформації споживачам, стандартів розміщення на ринку та простежуваності;

ф) розвитку структурної політики у галузі рибальства, з особливою увагою до сталого розвитку прибережних громад.

Загальне виключення рибних продуктів із застосування правил державної допомоги в законодавстві про державну допомогу виправдовується причинами, які чітко визначені в статті 410 Угоди про асоціацію, тобто через те, що рибопродукти мають особливий режим в договорі ЄС як сільськогосподарські. Вони є частиною конкретних заходів спільної сільськогосподарської політики та рибальства.

Враховуючи викладене, Закон не поширюється на державну підтримку, яка надається на заходи, пов'язані з процесами/циклами виробництва сільськогосподарської продукції (в тому числі продукції рибальства), визначеної групами 1 – 24 Української класифікації товарів зовнішньоекономічної діяльності згідно із Законом України «Про Митний тариф України», що зазначено в додатку до цих роз'яснень.

Однак законодавством України визначено перелік продукції, яка відноситься до сільськогосподарської (включаючи продукцію рибальства), разом з тим не передбачено чіткого визначення процесів/циклів сільськогосподарського виробництва і рибальства.

Одже, дія Закону не поширюється на державну підтримку, яка надається виробникам сільськогосподарської продукції на заходи, які безпосередньо пов'язані з виробництвом цієї продукції, зокрема:

- на оренду земельних угідь;
- на створення водного об'єкта;
- на придбання сільськогосподарської техніки;
- на придбання пально-мастильних засобів;
- на придбання насіння, саджанців, мальків для подальшого їх вирощування/розведення;
- на придбання мінеральних добрив;
- на отримання послуг оранки, удобрення, збирання врожаю.

Враховуючи наведене, керуючись статтею 7 Закону України «Про Антимонопольний комітет України» та статтею 8 Закону України «Про державну допомогу суб'єктам господарювання», Антимонопольний комітет України надає такі

РОЗ'ЯСНЕННЯ:

Дія Закону України «Про державну допомогу суб'єктам господарювання» не поширюється на підтримку у сфері сільськогосподарського виробництва та рибальства, яка надається виробникам сільськогосподарської продукції, перелік груп якої зазначено в додатку до цих роз'яснень.

В. о. Голови Комітету

А. БОВК

Групи 1 – 24 УКТЗЕД згідно із Законом України «Про Митний тариф України»:

- Група 01. Живі тварини.
 Група 02. М'ясо та їстівні субпродукти.
 Група 03. Риба і ракоподібні, молюски та інші водяні безхребетні.
 Група 04. Молоко та молочні продукти; яйця птиці; натуральний мед; їстівні продукти тваринного походження, в іншому місці не зазначені.
 Група 05. Інші продукти тваринного походження, в іншому місці не зазначені.
 Група 06. Живі дерева та інші рослини; цибулини, коріння та інші аналогічні частини рослин; зрізані квіти і декоративна зелень.
 Група 07. Овочі та деякі їстівні коренеплоди і бульби.
 Група 08. Їстівні плоди та горіхи; шкірки цитрусових або динь.
 Група 09. Кава, чай, мате або парагвайський чай, прянощі.
 Група 10. Зернові культури.
 Група 11. Продукція борошномельно-круп'яної промисловості; солод; крохмалі; інулін; пшенична клейковина.
 Група 12. Насіння і плоди олійних рослин; інше насіння, плоди та зерна; технічні або лікарські рослини; солома і фураж.
 Група 13. Шелак природний неочищений; камеді, смоли та інші рослинні соки і екстракти.
 Група 14. Рослинні матеріали для виготовлення плетених виробів; інші продукти рослинного походження, в іншому місці не зазначені.
 Група 15. Жири та олії тваринного або рослинного походження; продукти їх розщеплення; готові харчові жири; воски тваринного або рослинного походження.
 Група 16. Готові харчові продукти з м'яса, риби або ракоподібних, молюсків або інших водяних безхребетних.
 Група 17. Цукор і кондитерські вироби з цукру.
 Група 18. Какао та продукти з нього.
 Група 19. Готові продукти із зерна зернових культур, борошна, крохмалю або молока; борошняні кондитерські вироби.
 Група 20. Продукти переробки овочів, плодів, горіхів або інших частин рослин.
 Група 21. Різні харчові продукти.
 Група 22. Алкогольні та безалкогольні напої і оцет.
 Група 23. Залишки і відходи харчової промисловості; готові корми для тварин.
 Група 24. Тютюн і промислові замітники тютюну.

Товари, охоплені додатком 1 до Угоди СОТ про сільське господарство:

- 1) Продукція, яка включена до груп 1 – 24 Гармонізованої системи опису і кодування товарів (далі – ГС) (за винятком риби та рибопродуктів).
 Групи 1 – 24 Гармонізованої системи опису і кодування товарів:
 Група 01. Живі тварини.
 Група 02. М'ясо та харчові м'ясні субпродукти.
 Група 03. Риба і ракоподібні, молюски та інші водні безхребетні.
 Група 04. Молочна продукція; яйця птиці; мед натуральний; харчові продукти тваринного походження, в іншому місці не зазначені.
 Група 05. Продукти тваринного походження, в іншому місці не зазначені.
 Група 06. Живі дерева та інші рослини; цибулини, коріння та інші аналогічні частини рослин; зрізані квіти і декоративна зелень.

Група 07. Овочі та деякі їстівні коренеплоди і бульби.

Група 08. Їстівні фрукти і горіхи; шкірки цитрусових або динь.

Група 09. Кава, чай, мате, або парагвайський чай і прянощі.

Група 10. Зернові культури.

Група 11. Продукція борошномельно-круп'яної промисловості; солод; крохмалі; інулін; пшенична клейковина.

Група 12. Насіння і плоди олійних рослин; інше насіння, плоди та зерна; технічні або лікарські рослини; солома і фураж.

Група 13. Шелак природний неочищений; камеді, смоли та інші рослинні соки і екстракти.

Група 14. Рослинні матеріали для виготовлення плетених виробів; інші продукти рослинного походження, в іншому місці не зазначені.

Група 15. Жири та олії тваринного або рослинного походження; продукти їх розщеплення; готові харчові жири; воски тваринного або рослинного походження.

Група 16. Готові харчові продукти з м'яса, риби або ракоподібних, молюсків або інших водяних безхребетних.

Група 17. Цукор і кондитерські вироби з цукру.

Група 18. Какао та продукти з нього.

Група 19. Готові продукти із зерна зернових культур, борошна, крохмалю або молока; борошняні кондитерські вироби.

Група 20. Продукти переробки овочів, плодів, горіхів або інших частин рослин.

Група 21. Різні харчові продукти.

Група 22. Алкогольні та безалкогольні напої та оцет.

Група 23. Залишки і відходи харчової промисловості; готові корми для тварин.

Група 24. Тютюн і промислові замітники тютюну.

2) Код ГС 2905.43 (манніт).

Код ГС 2905.44 (сорбіт).

Розділ ГС 33.01 (масла ефірні).

Розділ ГС 35.01-35.05 (альбумінові (білкові) речовини, модифіковані крохмалі, клеї).

Код ГС 3809.10 (засоби оздоблювальні).

Код ГС 3823.60 (сорбіт, який не віднесено до коду 2905.44).

Розділ ГС 41.01-41.03 (шкіри, шкіряна сировина).

Розділ ГС 43.01 (сировина хутрова).

Розділ ГС 50.01-50.03 (шовк-сирець та відходи шовкові).

Розділ ГС 51.01-51.03 (вовна та шерсть тварин).

Розділ ГС 52.01-52.03 (волокно бавовняне нечесане, відходи бавовни, волокно бавовняне чесане та гребнечесане).

Розділ ГС 53.01 (волокно льняне).

Розділ ГС 53.02 (волокно пенькове).